

BIBLIOTECA PUBLICĂ 2015: POLITICI, ORIENTĂRI STRATEGICE, TENDINȚE

Vera OSOIANU,
director adjunct, Biblioteca Națională a RM

Abstract

At present, the European model of libraries development is attractive because it is based on the fundamental values of the European Union, set out in the Treaty of Lisbon: human dignity, freedom, democracy, equality, legal status etc. These values are common to all states, and any European country wishing to join the Union must comply them. At various stages, libraries have been involved in projects such as PULMAN, LibEcon, CALIMERA etc. All national regulation documents developed following the library reform were based on documents and standards promoted international and European level. So, studies, articles published in the country were based on documents approved internationally, such as UNESCO School libraries Manifesto (2005); Berlin Declaration on Open Access to Knowledge in the Sciences and Humanities (2003); IFLA Glasgow Declaration on Libraries, Information Services and Intellectual Freedom (2002); IFLA Internet Manifesto (2014) etc. The development projects initiated by community, are most effective when they are based on existing resources and local institutions that people know and trust, such as public libraries. Libraries are strong because they have public support and a minimal funding. Therefore, the different authorities and development agencies should better support services provided by libraries, than invest in new infrastructure. In the situation of the rapid technology development and modernization all library development strategies must start from the idea that the library is no longer the unique promoter of information and electronic connectivity to community members.

Keywords: public libraries, policies, strategies, new trends in libraries, tendencies in library activities.

* * *

În procesul de pregătire a prezentării pentru Conferința directorilor bibliotecilor publice din Republica Moldova cu genericul *Anul bibliologic 2015 – Anul promovării valorilor europene* am remarcat un editorial din revista *Bibliotecinoe delo* (nr. 5, 2014), semnat de redactorul-șef al revistei, dna Tatiana Filippova, intitulat *Россия не Европа / Rusia nu este Europa*. Doamna redactor-șef scrie despre faptul că Ministerul Culturii al Federației Ruse a elaborat și a trimis pe adresa administrației prezidențiale proiectul documentului *Основы государственной культурной политики / Bazele politicii culturale de stat*. Potrivit dnei T. Filipova, autorii proiectului consideră că piatra de temelie a politicii culturale de stat trebuie să fie teza *Rossia ne Evropa / Rusia nu este Europa*. De dezvoltarea acestei teze se ocupă un grup de lucru creat în acest scop la comanda președintelui Federației Ruse. Autoarea remarcă ironic: faptul că Rusia nu este Europa se cunoaște de mult, dar că această constatare poate deveni piatra de temelie a politicii culturale de stat s-a dovedit a fi o noutate neașteptată.

Autorii documentului propun, printre altele, renunțarea la principiile de multiculturalism și toleranță. Menționăm că ambele principii se regăsesc printre valorile europene promovate foarte intens. Autoarea se întreabă: dar cum rămâne cu eforturile comunității bibliotecare de a educa în oameni toleranța? Și de ce multiculturalismul trebuie aruncat la gunoștea istoriei, iar oamenilor li se propune să trăiască înconjurați de un zid al ostilității?

Probabil acest document a deranjat sau poate a alarmat mai multă lume, iar autorii și-au revizuit, între timp, pornirile inițiale. Într-un interviu publicat la 6 noiembrie 2014, de revista online *Universitetskaia kniga* (<http://www.unkniga.ru/face/3624-ekaterina-genieva-biblioteka-dolzha-udivlyat.html>), Ekaterina Ghenieva, un nume de mare rezonanță în comunitatea bibliotecară rusă, promotoarea mai multor proiecte, inclusiv de promovare a toleranței, directorul general al Bibliotecii de Stat de Literatură în Limbi Străine „M.I. Rudomino” din Moscova, la întrebarea care este părerea ei despre acest document, menționează faptul că ultima variantă este mai bună și că a fost alarmată de cuvintele „Rossia ne Evropa”. Cunosc din literatura de specialitate că bibliotecarii din FR sunt foarte familiari cu modelul biblioteconomic european și multe din experiențele de valoare afirmate în Europa sunt preluate și de către ei. Lucrurile sunt clare, iar comentariile de prisos.

Modelul european de dezvoltare este atractiv prin faptul că are la bază valorile fundamentale ale Uniunii Europene, enunțate în *Tratatul de la Lisabona*: demnitatea umană, libertatea, democrația, egalitatea, statul de drept etc. Aceste valori sunt comune tuturor statelor membre și orice țară europeană care dorește să adere la Uniune trebuie să le respecte.

„Promovarea acestor valori, alături de pacea și bunăstarea popoarelor Uniunii, reprezintă în prezent principalele obiective ale UE. Acestor obiective generale li se adaugă o serie de obiective specifice precum promovarea justiției și protecției sociale și lupta împotriva excluderii sociale și discriminării. *Tratatul de la Lisabona* face progrese semnificative în materie de protecție a drepturilor fundamentale, deschizând calea aderării UE la Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.” Toate aceste valori sunt promovate de biblioteca publică și toate documentele directorii axează activitatea bibliotecii pe respectarea acestor valori.

Promovarea valorilor europene în câmpul biblioteconomic național a început odată cu reforma bibliotecară și, respectiv, alinierea bibliotecilor din R. Moldova la metodologiile și tehnicile biblioteconomice moderne promovate pe plan internațional. Toate documentele de reglementare și toată activitatea ulterioară a fost fundamentată pe promovarea acestor valori.

La diferite etape, bibliotecile au fost implicate în diverse proiecte europene precum PULMAN, LIBECON, CALIMERA etc. Proiectul PULMAN, de exemplu, a fost finanțat în cadrul Programului IST al Comisiei Europene și a culminat cu elaborarea *Liniilor directoare PULMAN: noi orientări în bibliotecile publice*, care au fost unul dintre obiectivele principale ale Programului PULMAN. Rețeaua PULMAN a inclus statele membre EU, statele candidate și țările vecine: Albania, Austria, Belarus, Belgia, Bosnia-Herțegovina, Bulgaria, Croația, Cehia, Danemarca, Estonia, Finlanda, Franța, Germania, Grecia, Ungaria, Irlanda, Italia, Letonia, Lituania, Luxemburg, Macedonia, Marea Britanie, Norvegia, Olanda, Polonia, Portugalia, R. Moldova, România, Rusia, Serbia-Muntenegru, Slovacia, Slovenia, Spania, Suedia, Turcia, Ucraina.

Toate documentele de reglementare naționale, elaborate după demararea reformei bibliotecare au avut la bază documentele și standardele promovate pe plan internațional și european. La fel și studiile, articolele publicate în țară s-au bazat pe documente aprobate și relevante la nivel internațional, precum:

- *Manifestul UNESCO pentru biblioteci școlare* (2005);
- *Declarația de la Berlin privind Accesul Deschis la cunoștințe în domeniul științei și științelor umanitare* (2003);
- *Declarația IFLA de la Glasgow privind bibliotecile, serviciile informaționale și libertatea intelectuală* (2002);
- *Manifestul IFLA privind internetul* (2002);
- *Declarația NAPLE privind bibliotecile publice europene în dezvoltare* (2002);
- *Declarația EBLIDA privind rolul bibliotecilor în domeniul educației permanente* (2001);
- *Principiile de la Lund: e-Europa – creând cooperare prin digitalizare, DG Societatea Informației* (2001);
- *Consiliul Europei / EBLIDA. Liniile directoare privind legislația și politica de bibliotecă în Europa* (2000);

- *Declarația de la Copenhaga* (1999);
- *Raportul Comisiei cultură, tineret, educație și medii a Parlamentului European privind rolul bibliotecilor în lumea modernă* (1998);
- *Manifestul IFLA / UNESCO privind bibliotecile publice* (1994);
- *Guidelines for National Libraries*. Paris, 1987 (<http://unesdoc.unesco.org/images/0007/000761/076173EB.pdf>).

Linkurile la toate aceste documente pot fi accesate pe site-ul BNRM (<http://www.bnrm.md/docs/dd/int/22.pdf>).

Manifestul bibliotecii publice, care a însemnat enorm pentru promovarea, dar și protejarea bibliotecii, revăzut de IFLA / UNESCO și publicat în anul 1994, a împlinit 20 de ani. Această variantă este o versiune actualizată a *Manifestului privind biblioteca publică*, elaborat de UNESCO în anul 1949 și revăzut de IFLA în anul 1972. Manifestul proclamă încrederea UNESCO în biblioteca publică și convingerea că aceasta este forța activă în procesele de educație, cultură și informație, un agent esențial al bunăstării materiale și spirituale a fiecărui membru al societății. Până la începutul acestui secol s-a simțit necesitatea unui nou document și în anul 2001 IFLA / UNESCO a publicat ghidul privind dezvoltarea serviciilor oferite de bibliotecile publice actualizat, la rândul său, în anul 2010.

Pe tot parcursul acestor ani, *Manifestul bibliotecii publice*, în rând cu alte documente de importanță internațională și națională, a fost scutul bibliotecilor publice și a fost folosit în diverse situații ca argument suprem pro biblioteca publică. Pe parcursul ultimilor 20 de ani domeniul biblioteconomic a suferit schimbări esențiale și necesitatea unor noi documente care să corespundă situației actuale și să reflecte evoluția domeniului a devenit evidentă. De această dată, pentru a demonstra importanța bibliotecii publice pentru societate, IFLA a apelat la oportunitățile care pot fi oferite de o organizație de mare prestigiu și autoritate precum este Organizația Națiunilor Unite.

ONU este în proces de revizuire a *Obiectivelor de dezvoltare a mileniului XXI*, program care a identificat și își desfășoară activitatea în patru mari domenii: reducerea sărăciei; guvernarea democratică; prevenirea crizelor; mediul și dezvoltare durabilă. Negocierile privind conținutul noului document au început în septembrie 2014 și vor dura până în septembrie 2015. Noul document cadru va fi implementat cu începere de la 1 ianuarie 2016 și va servi drept ghid privind îmbunătățirea condițiilor de trai ale cetățenilor.

În acest context, IFLA și un șir de parteneri strategici din domeniul biblioteconomic și diverse domenii care intermediază informația sau domenii ce țin nemijlocit de dezvoltare au elaborat *Declarația privind accesul la informare și dezvoltare*, care a fost lansată la Conferința IFLA de la Lyon, în august 2014. Până în prezent, declarația a fost tradusă în 13 limbi și semnată de peste 420 de organizații (la 14 noiembrie 2014), reprezentând comunitatea bibliotecară din întreaga lume, fundații, precum „World Wide Web Foundation”, „Electronic Frontier Foundation”, „Alliance for Affordable Internet”, „SPARC Europe” etc. Traducerea în limba română poate fi accesată pe site-ul Bibliotecii Naționale a României, preluată și pe site-ul BNRM ([bnrm.md](http://www.bnrm.md)).

Declarația cheamă statele membre ale ONU să încorporeze accesul la informație în noul cadru de dezvoltare post 2015. Documentul urmează să fie prezentat Adunării Generale a Națiunilor Unite, de către secretarul general al Organizației, Ban Ki-moon. *Declarația de la Lyon privind accesul la informare și dezvoltare* solicită statelor membre ale ONU să facă un angajament internațional și prin agenda de dezvoltare post 2015, să se asigure că fiecare persoană are acces la informație, este capabilă să înțeleagă, să utilizeze și să distribuie informația necesară pentru promovarea societății democratice și a dezvoltării sustenabile. IFLA solicită statelor membre ale ONU să recunoască faptul că accesul la informație și abilitățile de utilizare eficientă a acesteia sunt obligatorii pentru dezvoltarea sustenabilă și să garanteze recunoașterea lor în agenda de dezvoltare post 2015.

Pentru a reuși în acest demers, IFLA a elaborat un ghid privind facilitarea activității de advocacy care va ajuta comunitatea bibliotecară să abordeze decidenții de orice nivel pentru a-i convinge de importanța accesului la informație pentru dezvoltare. IFLA își propune să ajute membrii și partenerii săi să folosească această oportunitate pentru a se plasa în interiorul discuțiilor privind dezvoltarea în așa fel ca decidenții să recunoască valoarea bibliotecii și contribuția ei în dezvoltare. Ca urmare, bibliotecile vor beneficia, prin faptul că vor fi incluse în programele de dezvoltare de orice nivel.

Declarația de la Lyon este scutul care va apăra biblioteca în următorii ani, de rând cu *Manifestul UNESCO privind biblioteca publică* și alte documente care promovează importanța și valoarea bibliotecii publice.

Indiferent cum va arăta viitorul cadru de dezvoltare post 2015, bibliotecile vor avea de câștigat dacă vor identifica căile pe care pot ajuta comunitățile să atingă obiectivele trasate. Unicul lucru care trebuie să fie foarte clar și recunoscut de toți factorii implicați este faptul că **nu există dezvoltare fără acces la informație**. Bibliotecile oferă acces la informație pentru toți, indiferent de situație și pot lucra cu practicienii din domeniul de dezvoltare concrete, cu decidenții, cu utilizatorii pentru a susține dezvoltarea în orice formă.

Dacă programul de dezvoltare post 2015 va recunoaște rolul accesului la informație ca element fundamental care susține dezvoltarea, atunci pentru bibliotecă se deschide un spațiu concret de advocacy în sectorul dezvoltare. Respectiv, va fi mai ușor de comunicat valoarea bibliotecii în rândurile utilizatorilor, decidenților, donatorilor etc. și de susținut dezvoltarea prin proiecte, politici și evaluarea impactului.

Pentru realizarea scopului propus, IFLA solicită implicarea tuturor bibliotecilor (<http://www.ifla.org/node/9045>).

Cum se pot implica bibliotecile pentru a contribui la succesul acestui demers?

- În primul rând, bibliotecile trebuie să contribuie la diseminarea *Declarației de la Lyon* și a informațiilor adiacente, utilizând toate mijloacele disponibile, inclusiv posibilitățile oferite de rețea.
- În al doilea rând, trebuie să organizeze discuții publice cu participarea decidenților pentru a-și face auzită vocea la nivel de comunitate.
- Și în al treilea rând, trebuie să promoveze principiile *Declarației* și să se asigure că mesajul a fost auzit cât mai larg posibil.

Cum pot influența bibliotecile dezvoltarea?

Există numeroase posibilități, dar cele mai importante activități pe care le pot face, în acest sens, sunt următoarele:

- să ajute oamenii să găsească informația privind diverse oportunități economice;
- să ajute persoanele să-și îmbunătățească sănătatea (un sondaj realizat la noi demonstrează că informația privind sănătatea este pe primul loc în șirul informațiilor pe care respondenții le solicită bibliotecii);
- să ajute la dezvoltarea comunității.

Proiectele de dezvoltare, inițiate de comunitate, sunt mai eficiente atunci când se bazează pe resursele existente și instituțiile locale pe care oamenii le cunosc și în care au încredere, cum sunt bibliotecile publice. Bibliotecile sunt puternice pentru că au susținerea publică și un minim de finanțe dedicate și, de aceea, autoritățile și diverse agenții de dezvoltare trebuie, mai bine, să susțină serviciile oferite de bibliotecă, decât să investească în infrastructuri noi. În țară, sunt cunoscute numeroase cazuri când în localități relativ mici există centre de informare la doar câteva case distanță de biblioteca publică.

Bibliotecile trebuie să-și impună prezența și să facă parteneriate în diverse domenii, incluzând sănătatea, agricultura, angajamentul civic, educația, alfabetizarea informațională, câmpul forței de muncă etc. Împreună cu partenerii lor, bibliotecile trebuie să convingă decidenții și membrii comunității că pot servi ca centre importante pentru schimbările sociale și economice care se produc constant. Bibliotecile pot ajuta organele administrative de toate nivelurile să-și realizeze obiectivele privind dezvoltarea comunității.

O bibliotecă bine dotată și întreținută este grija supremă a administrației publice locale față de membrii comunității, iar punerea la lucru a resurselor materiale, tehnologice, umane și exploatarea în deplină măsură a acestora în vederea îmbunătățirii calității vieții membrilor comunității este responsabilitatea directă a bibliotecarului.

Ca instituție și profesie, biblioteca și bibliotecarul se află la o curbă foarte interesantă a existenței. Pe de o parte, profesia de bibliotecar este marginalizată, inclusă chiar în șirul celor zece profesii amenințate cu dispariția în următorii ani, pe de altă parte profesioniștii și prietenii domeniului biblioteconomic insistă pe rezistența în timp a bibliotecii așa cum s-a întâmplat pe parcursul a peste patru milenii.

Cum poate fi transformată biblioteca? Pentru realitatea începutului de secol XXI contează enorm de mult transformarea tehnologică. Această transformare deja a demarat în forță și se întâmplă în mare parte datorită programului *Novateca*. La începutul programului *Novateca* doar 336 de biblioteci publice – din cele 1368 – dețineau calculatoare și 220 erau conectate la internet, pe parcursul a doi ani au mai fost dotate cu calculatoare încă 428 de biblioteci, respectiv, în anul 2013 – 68 de biblioteci și în anul 2014 – 360 biblioteci. Iată cum arată dinamica numărului de calculatoare în bibliotecile publice: 2009 – 202; 2010 – 238; 2011 – 278; 2012 – 336; 2013 – 401 (inclusiv 68 de la *Novateca*); 2014 – 401 360 (de la *Novateca*).

Implementarea programului *Novateca* oferă bibliotecilor din țara noastră o șansă reală de transformare. Programul oferă posibilitatea de a schimba din rădăcină percepția bibliotecii în comunitate. Există nenumărate posibilități care se deschid în fața bibliotecilor. Există șanse reale de a scoate biblioteca din conul de umbră în care se află. Pe acest val, bibliotecarii trebuie să-și ia un angajament de a spori vizibilitatea bibliotecii în societate, de a pune cu toții umărul pentru a scoate biblioteca din umbră și a o menține la vedere.

Dacă programul *Novateca* va realiza sarcina propusă de a dota aproximativ 1000 de biblioteci publice, putem afirma că până la finalul programului toate bibliotecile vor fi dotate cu TIC. Așa cum programul *Novateca* prevede și instruirea bibliotecarilor, putem vorbi și despre o transformare a bibliotecarilor din bibliotecile publice, deși aici este încă enorm de muncit. Bibliotecarii trebuie să muncească mult pentru a se poziționa ca lideri digitali în comunitate și așa cum necesitățile sunt în continuă creștere să-și actualizeze permanent competențele proprii și să contribuie la dezvoltarea competențelor utilizatorilor.

În paralel, bibliotecile se pot axa pe transformarea și diversificarea serviciilor în bază de TIC. Ce trebuie să ofere în etapa de început o bibliotecă modernizată tehnologic? Credem că următoarele:

- acces la calculatoare;
- acces la internet;
- instruirii în vederea dezvoltării competențelor tehnologice ale utilizatorilor;
- resurse online.

Acesta este minimumul de servicii pe care îl oferă o bibliotecă computerizată și internetizată.

TIC disponibile în biblioteci și bibliotecarii care le pot face față este calea cea mai sigură spre o nouă imagine pozitivă a bibliotecii în rândurile membrilor comunității. Dar este de scurtă durată. Conform studiilor realitate de Centrul de eGuvernare, 64% dintre cetățenii din R. Moldova dispun de cel puțin un calculator în gospodărie și aceștia vor veni la bibliotecă nu pentru utilizarea calculatorului sau internetului. Vor veni să învețe ceva nou, să distribuie cunoștințele proprii, să învețe pe alții, să se implice în activitatea bibliotecii și în viața comunității. Utilizatorii trebuie să fie conștienți și de valoarea și importanța bibliotecarului. Cunoscutul scriitor englez, Neil Gaiman menționa, în acest sens, că Google poate oferi 100 000 de răspunsuri, bibliotecarul unul, dar pe cel corect.

Odată cu dezvoltarea competențelor în TIC, bibliotecarii trebuie să cunoască avantajele și dezavantajele utilizării TIC, bazele securității și utilizării rațională a TIC și să transmită cunoștințele utilizatorilor. O responsabilitate aparte au bibliotecarii care servesc utilizatorii-copii.

Paralel cu computerizarea și internetizarea bibliotecilor, bibliotecarii trebuie să acorde o atenție sporită promovării securității cibernetice. Utilizatorii noi de servicii în bază de TIC trebuie să cunoască atât avantajele, cât și dezavantajele utilizării TIC. Ca exemple, în acest sens, pot fi invocate marile personalități din domeniul TI. Majoritatea managerilor gigantilor TI limitează timpul în care copiii lor stau în fața ecranelor, indiferent dacă este vorba de computer, smartfon, tabletă etc. Steve Jobs, gigantul IT de al cărui nume este legată crearea mai multor gadgeturi și realizări în TI, limita copiilor săi timpul când se puteau folosi de iPad sau iPhone. În familia lui Jobs exista interdicția de a folosi gadgeturile în timpul nopții sau în zilele de odihnă.

Este cert că omul care a muncit atâta la dezvoltarea TI cunoaște mai mult despre nocivitatea lor decât alții. Steve Jobs înlocuia în relațiile cu copiii săi gadgeturile cu discuții despre cărți, istorie etc. Ca rezultat, copiii săi nu au devenit dependenți de internet.

Cris Anderson, fostul redactor Wired și actualul director 3D Robotics, a limitat și el timpul în care cei cinci copii ai săi pot folosi gadgeturile. El chiar le-a programat ca acestea să nu poată fi folosite mai mult de câteva ore, argumentând această decizie prin faptul că știe mai bine care sunt efectele negative ale utilizării exagerate a internetului și nu vrea ca membrii familiei sale să se confrunte cu problemele prin care a trecut personal. Anderson subînțelege prin pericolele internetului conținuturile irelevante și posibilitatea ca minorii să devină dependenți de internet, cum au devenit mulți maturi.

Alex Constantinopoli, directoarea „OutCast Agency”, spune că fiul ei de cinci ani nu folosește gadgeturile în zilele lucrătoare, iar ceilalți doi copii, de 10 și 13 ani, le pot folosi în casă nu mai mult de 30 de minute pe zi. Evan Williams, fondatorul Blogger și Twitter, susține că cei doi fi ai săi au și ei restricții. În casa lor sunt sute de cărți în format tradițional și copiii pot citi cât vor, în schimb, tabletele sau smartfoanele pot fi utilizate nu mai mult de o oră în zi.

Cercetările demonstrează că minorii de până la 10 ani sunt foarte sensibili la noile tehnologii și pot deveni dependenți de ele. Stiv Jobs avea dreptate: cercetătorii vorbesc despre faptul că copiii nu trebuie să folosească tabletele mai mult de jumătate de oră în zi, iar smartfoanele mai mult de două ore. Elevii între 10 și 14 ani le pot folosi mai mult, dar numai pentru pregătirea lecțiilor pentru acasă. Limitarea utilizării TI devine o modă în casele americanilor. Unii părinți interzic copiilor să folosească rețelele sociale. Așa pot să nu se îngrijoreze de faptul ce plasează copiii în rețea, pentru că ceea ce postează copiii pot să prezinte neplăceri atunci când devin maturi. Cazul judecătoarei în bikini de pe FB este foarte elocvent în acest sens.

Învățații consideră că vârsta la care restricțiile pot fi anulate este cea de 14 ani. Dic Costolo permite copiilor săi să folosească gadgeturile numai în sufragerie și interzice folosirea acestora în dormitor.

Luna securității cibernetice, organizată în tot mai multe biblioteci, trebuie axată pe promovarea cunoștințelor care pot proteja atât părinții, cât și copiii lor. Bibliotecile se vor transforma, vor adopta noi roluri, vor dezvolta noi servicii, dar axa activității nu va exclude rolurile tradiționale:

- promovarea accesului la informație;
- îmbunătățirea educației (studiile demonstrează că oamenii solicită bibliotecii cât mai multe servicii, activități etc. în parteneriat cu instituțiile de învățământ). Accentul principal se va pune în continuare pe instruirea pe tot parcursul vieții;
- oferirea oportunităților de recreare;
- consolidarea comunității.

Ofertele speciale ale bibliotecii se vor axa pe lectura cărților, indiferent de format, pe utilizarea calculatoarelor și a internetului, pe un șir larg de instruirii pe diverse teme și pe cât mai multe servicii axate pe necesitățile membrilor comunității. Exploatând posibilitățile oferite de TIC, bibliotecile vor dezvolta o varietate tot mai largă de servicii. Dar pentru orice serviciu bibliotecarii trebuie să prevadă problemele cu

care se vor confrunta în viitor: finanțarea din ce în ce mai redusă; concurenții care încearcă să perceapă taxe pentru servicii pe care biblioteca tradițional le oferă gratuit; tehnologiile care se schimbă atât de rapid încât investiția de azi poate deveni mâine o mare povară (câte calculatoare zac fără întreținere?). Indiferent de dotări, condiții, posibilități financiare, un minim de servicii care să corespundă necesităților membrilor comunității fiecare bibliotecă este datoare să-l ofere.

Bibliotecile există atât timp cât au utilizatori. Din aceste considerente devine tot mai evidentă necesitatea unor strategii de fidelizare a utilizatorilor. Viitorul bibliotecii, atât de discutat în ultimii ani, depinde de utilizatorii tineri care sunt și cei mai activi utilizatori. Relația bibliotecă – copii, adolescenți și tineret trebuie să fie una specială. Din numărul total de utilizatori, înregistrați în bibliotecile publice în anul 2013, 43,4% sunt copiii până la 16 ani. Viitorul bibliotecii depinde de percepția ei de către aceștia. Iar lucrurile nu sunt tocmai strălucite în acest sens. Raportul unui sondaj realizat la finele anului 2013, de către „Rew Research Center”, care sintetizează câțiva ani de cercetări privind rolul bibliotecilor publice în viața americanilor și a comunităților, constată că deși utilizatorii între 16 și 29 de ani accesează mai frecvent decât maturii site-urile bibliotecilor și citesc la fel de mult ca și adulții, doar 19% consideră că închiderea bibliotecii publice ar putea avea un impact major asupra lor.

Evident că nici pe acest segment al utilizatorilor nu există un consens privind importanța bibliotecii. Deși părerile că bibliotecile sunt de modă veche și chiar inutile în era electronică sunt tot mai frecvent auzite, studiile demonstrează o corelație între realizările bune ale studenților și elevilor și existența unei biblioteci bine dotate atât cu resurse, cât și cu personal. Studiile demonstrează că studenții și elevii care au acces la o bibliotecă bună și bine dotată învață mai bine, au note mai mari, au rezultate mai bune la diverse testări. Studenții și elevii sunt de părerea că o bibliotecă bine dotată este cel mai bun lucru într-o instituție de învățământ. În linii mari, studenții preferă bibliotecile iPad-urilor. Studiile care compară lectura tradițională și lectura electronică demonstrează, că adulții și copiii citesc la rezepeală și înțeleg mai puțin atunci când citesc pe tabletă sau alte echipamente electronice.

Una dintre prioritățile de activitate ale bibliotecii publice în anul 2015 va rămâne demonstrarea valorii bibliotecii publice. „Bibliotecile au o sarcină deosebită – de a convinge decidenții de importanța lor. Pentru a face această muncă mai eficientă, noi trebuie să ne facem auziți, să unim eforturile, atât în interiorul comunității bibliotecare, cât și cu alți parteneri”, este convingerea Excelenței Sale prințesa Laurentien a Olandei, care este fondatoarea și președinta de onoare a Fundației „Lectură și Scris”, organizație ce înclină spre a fi succesoarea programului *Biblioteci Globale*. Cu acest mesaj, prințesa Laurentien a Olandei s-a adresat bibliotecarilor în mesajul de salut al participanților la Conferința IFLA 2014.

La 22 septembrie 2014 Fundația „Lectură și Scris” prin proiectul public *Libraries 2020* a distribuit celor 751 de membri ai Parlamentului European infografica *Bibliotecile schimbă vieți* (<https://www.facebook.com/media/set/?set=a.264377797105641.1073741833.216890555187699&type=1>) care conține fapte și cifre despre cum bibliotecile publice pot ajuta în sfere precum incluziunea digitală, angajarea în câmpul muncii și instruirea pe tot parcursul vieții. Pornind de la aceste și alte argumente, fiecare bibliotecă trebuie să fie pregătită să facă lobby pro bibliotecă, să-și pledeze cauza în orice moment, când o cere situația.

Biblioteca trebuie să fie pregătită să activeze în condițiile unor schimbări majore permanente în domeniul informației, tehnologiilor, interacțiunii sociale, serviciilor și resurselor. Cantitatea de informații crește tot mai repede, informațiile devin tot mai disponibile, viteza de accesare a acestora tot mai mare. În doar câteva minute o informație de pe Twitter este indexată și poate fi căutată pe Google. Conectarea este în cele mai multe cazuri instantanee.

Schimbările în tehnologii sunt și ele la fel de spectaculoase: crește numărul posesorilor de telefoane inteligente, tablete, cititoare de cărți electronice; crește numărul persoanelor care utilizează mediile sociale; crește volumul conținuturilor create de utilizatori; se schimbă abilitățile utilizatorilor de a accesa, a utiliza și a interacționa informația. Natura socială a informației permite legături mai puternice între oameni, comunități, surse de informare, furnizori de informații.

Comunitățile se schimbă și ele. Sunt tot mai multe persoane de vârstă a treia; inegalitatea digitală devine tot mai accentuată. Nivelul de alfabetizare tradițională, tehnologică și informațională devine tot mai divers. Schimbări esențiale se produc și în sfera serviciilor și a utilizării acestora. Descrește (în lume, dar nu și la noi) numărul publicațiilor tradiționale. Descrește numărul tranzacțiilor de referință. Mediile sociale sunt tot mai utilizate și în bibliotecile publice. Crește necesitatea instruirilor în vederea utilizării TIC.

Pentru utilizatorii bibliotecii publice actuale în continuă transformare contează mai puțin numărul de resurse și servicii și mai mult răspunsurile imediate la solicitare, oferirea serviciilor, resurselor, materialelor de oriunde și oricând, implicarea utilizatorilor în diverse activități prin intermediul tehnologiilor sociale, alfabetizarea digitală pentru diverse categorii de populație, crearea comunităților conectate digital. O bibliotecă bună presupune nu numai o dotare bună, dar și personal bine instruit și dispus să ajute utilizatorii. Cum trebuie să fie bibliotecarii pentru a face față acestor provocări? Întreprinzători și inovativi; capabili să servească diverse categorii de utilizatori; orientați spre incluziunea digitală a comunității; capabili să caute și să formeze parteneriate; capabili să ajute utilizatorii să creeze și să administreze conținuturi; flexibili.

Crește tot mai mult ponderea activității inovaționale. Inovațiile au și vor avea în continuare ca scop satisfacerea necesităților și rezolvarea problemelor membrilor comunității și se vor axa în special pe: crearea cunoștințelor, în special, de nivel local; servicii noi, parteneriate, spații, tehnologii.

Dintre toate legile lui Ranganathan cea mai actuală rămâne: „Economisește timpul cititorului.” Această lege trebuie să ghideze activitatea tuturor bibliotecarilor. La 30 iunie 2014 a fost publicat un nou raport OCLC, realizat în baza unui studiu privind comportamentul utilizatorilor. Autorii au reconsiderat și reinterpretat cele cinci legi ale lui Ranganathan pentru a reflecta resursele, serviciile și comportamentul utilizatorilor din zilele noastre. Constatările principale sunt următoarele:

- utilizatorii bibliotecii de azi provoacă bibliotecarii să avanseze de la simpla declarație „Salvează timpul cititorului” la acțiuni reale axate pe satisfacerea necesităților utilizatorilor prin incorporarea serviciilor și sistemelor de bibliotecă în spațiul existențial al acestora: muncă, studii, odihnă etc.;
- legea „Fiecărei persoane cartea sa” astăzi ar putea fi redefinită „Cunoaște comunitatea și necesitățile ei”;
- legea „Cărțile sunt pentru a fi citite” în interpretarea de azi s-ar concentra pe dezvoltarea infrastructurii fizice și tehnice necesare pentru furnizarea materialelor, serviciilor;
- interpretarea legii „Fiecărei cărți cititorul său” se axează pe îmbunătățirea rezultatelor căutării, accesul și utilizarea resurselor în mediul existențial al utilizatorului.

Concluzii

În ultimii ani activitatea bibliotecilor din întreaga lume este influențată masiv de mai mulți factori, care vor persista și în viitor și care includ: dezvoltarea și modernizarea rapidă a tehnologiilor ce afectează căile prin care oamenii se conectează la informații, cunoștințe și cultură; reducerea volumului cheltuielilor publice; implicarea tot mai activă a cetățenilor în crearea și distribuția serviciilor publice și necesitățile în permanență schimbare ale populației.

Toate strategiile de dezvoltare a bibliotecii trebuie să pornească de la ideea că biblioteca nu mai este unicul promotor de informații și conectivitate electronică pentru membrii comunității.

Bibliotecile publice pot ajuta cetățenii să-și dezvolte și să creeze abilitățile, cunoștințele și ideile de care au nevoie pentru a participa în deplină măsură și independent în viața societății. Bibliotecile sunt spații de încredere, deschise pentru toți unde cetățenii pot învăța, descoperi, distribui și pot schimba în bine viețile oamenilor.

Tendențele generale care vor modela ecosistemul informațional sunt cele formulate în anul 2013 și pot fi accesate pe site-ul IFLA (<http://trends.ifla.org>).

Tendențele care s-au conturat în ultimul timp și vor persista și în continuare includ:

- dezvoltarea resurselor și serviciilor va avea la bază necesitățile utilizatorilor și includerea unor noi tipuri de resurse;
- provocările bugetare vor continua;
- modernizarea tehnologiilor va solicita bibliotecarilor noi competențe;
- va avea loc extinderea digitizării și folosirea în comun a resurselor;
- biblioteca va tinde să fie acolo unde sunt utilizatorii.

În următorii ani va fi tot mai vizibilă mișcarea:

- de la formatul tipărit la formatul digital;
- schimbarea macazului de la lectură la comunicare și invers;
- de la împrumutul documentelor la crearea conținuturilor;
- de la spații liniștite pentru lectură la spații pentru activități în grup.

Tot mai evidentă este o nouă schimbare de paradigmă, de la prezervarea cărților la prezervarea ideilor. Din 2010 și până acum Biblioteca Congresului SUA a conservat peste 600 miliarde de mesaje Twitter, iar provocarea este de a face această informație coerentă și utilizabilă.

Pornind de la cele menționate, prioritățile anului bibliologic 2015 se vor centra pe:

- promovarea valorilor europene;
- promovarea „Declarației IFLA de la Lion“ privind accesul la informare și dezvoltare;
- demonstrarea valorii bibliotecii;
- promovarea strategiilor de imagine și de fidelizare a utilizatorilor;
- formarea parteneriatelor comunitare;
- concentrarea eforturilor în vederea realizării cu succes a proiectului pilot *Novateca*;
- modernizarea, asimilarea și utilizarea TIC în activitatea bibliotecilor;
- asigurarea accesului la tehnologiile noi și internet;
- diversificarea serviciilor în conformitate cu necesitățile utilizatorilor și ale comunității;
- formarea profesională continuă a bibliotecarilor; dezvoltarea competențelor; consolidarea rolului bibliotecarului de mentor, instructor, animator, facilitator, element de coeziune socială etc.

Institutul de Politici Publice a prezentat la 18 noiembrie 2014 rezultatele sondajului *Barometrul opiniei publice. Republica Moldova – octombrie-noiembrie 2014*. Potrivit sondajului cea mai importantă sursă de informare este pentru 63% dintre respondenți televizorul, pe locul doi se află internetul – 19%, pe locul trei familia – 10%, urmată de radio – cu 6%, prieteni, vecini – 4%, ziare – 3% etc. Sursele în care respondenții au cea mai mare încredere sunt televizorul – 39% și internetul – 15%. Observăm că biblioteca, instituție cu finanțe dedicate, care are printre funcțiile principale promovarea informației, nici măcar nu figurează printre potențialele opțiuni. Este un motiv de mare îngrijorare pentru bibliotecari.

La Conferința directorilor bibliotecilor publice din Republica Moldova, care a avut loc la 19 noiembrie 2014, Anului bibliologic 2015 a fost declarat ca Anul promovării valorilor europene. În acest context e bine de știut că la întrebarea din BOP „În ce măsură sunteți informat despre ce înseamnă Acordul de asociere dintre UE și RM”, răspunsurile sugerează că aproximativ 60% dintre respondenți cunosc foarte puțin sau nu cunosc deloc despre aceasta:

- cunosc foarte bine / sunt foarte informat – 6%;
- cunosc destul de mult / sunt destul de informat – 31%;
- cunosc destul de puțin / sunt puțin informat – 48%;
- deloc nu cunosc / deloc nu sunt informat – 12%.

Există, deci, un câmp de activitate enorm unde bibliotecile se pot impune spre schimbarea în bine a viitorului țării.

Referințe bibliografice

1. *IFLA trends*. Disponibil: <http://trends.ifla.org>
2. *Declarația privind accesul la informare și dezvoltare*. Disponibil: www.bnrm.md
3. *Barometrul opiniei publice. Republica Moldova – octombrie-noiembrie 2014*.
4. *Public Libraries 2020*. Disponibil: <http://www.publiclibraries2020.eu>
5. *Libraries change lives*. Disponibil: <http://www.publiclibraries2020.eu/content/libraries-change-lives>
6. *New report reorders Ranganathan's laws to reflect today's library resources, services and user behaviors*. Disponibil: <http://www.oclc.org/research/news/2014/06-30.html>
7. *Public libraries Shelved*. Disponibil: <http://www.ifla.org/node/9045>
8. *How to make libraries exciting*. Disponibil: <http://www.economist.com/blogs/democracynamerica/2014/09/public-libraries>
9. *Tendencies and priorities in public libraries activity*. Disponibil: <http://connection.ebscohost.com/c/articles/90223531/tendencies-priorities-public-libraries-activity>
10. *New trends in libraries*. Disponibil: <http://ntrls.org/ConsultantReports/NTRLS-Todaro-Trends.pdf>
11. *Public Libraries online*. Disponibil: <http://publiclibrariesonline.org/2014/05/2013-plds-statistici>
12. *Internetul devine o sursă de informare tot mai importantă pentru moldoveni*. Disponibil: <http://unimedia.info/stiri/internetul-devine-o-sursa-de-informare-tot-mai-importanta-pentru-moldoveni-82503.htm> ?utm_source=newsletter&utm_medium=email&utm_campaign=daily
13. Филиппова, Татьяна. *Россия не Европа*. In: Библиотечное дело. 2014, nr. 5, p. 3.
14. Гениева, Екатерина. Interviu: *Университетская книга*. Disponibil: <http://www.unkniga.ru/face/3624-ekaterina-genieva-biblioteka-dolzha-udivlyat.html>
15. *Documente internaționale*. Disponibil: <http://www.bnrm.md/docs/dd/int/22.pdf>